

Érkölc a pedagógiában

AJÁNLÁS¹

JÓKAI ANNA

A *indent meg kell tennünk a maradandó, ellensúlyozó hatásért, olyan tartást kell adnunk – legalábbis megkísérelni ezt –, amely képessé teszi a fejlődő testi-lelki-szellemi szervezetet a lépten-nyomon megnyilvánuló kulturális barbársággal, silány életélvezettel szembeni egészséges kritikára, hogy meg tudják különböztetni: abból, amit látszatra szabad, mit szabad valójában megtenni?*

A *mit* tanítsunk tartalma a pedagógusoknak többé-kevésbé világos; az anyag végső soron akkor is megszabott, ha a tanár-tanító egyéniségére, ízlésére az oktatásügy egyre jobban számít. A szubjektivitásnak van határa, s ez a határ a szaktudomány által meghúzott vonal mentén felismerhető. Az átadás, a *hogyan* feladata az, amiben – minden jó tanács mellett is – személyre szabott titok lakozik. A tárgy széles körű ismerete, tudása *szakma*, továbbadása *hívatal*, s mindez felejthetetlen élményszinten: *művészet*. Szerencsés esetben nem lehet a megvalósult működés szépen egybefont fonatát visszafelé szálakra bontani, az eredmény mutatja meg, mi lett a szándékból: *milyen* lett a forgatagba bocsátott ifjú ember?

Tizennégy évig tanítottam; általános iskolában és gimnáziumban is. Őrzöm a sikereket, de a kudarcokat sem tagadom le. Egyszer, „felettes” körökből nekem szegeztek a kérdést: „Ön nem hisz abban, hogy minden gyerek tiszta fehér lap, amire azt ír a tanár, amit csak akar? Nem hisz – optimistán – ebben a mindenhatóságban?” Nos, nem hiszek. Akkor sem hittem, amikor csak egyfajta kényszer-ideológia rontásával birkóztunk – s ma sem hiszek, amikor oly sok oldalról éri erkölcsi támadás a fiatal lelket. Meglehet, száz hamis, de behízselő hang is mást sugall a tanítványnak, mint a mienk, az iskolában, az az egyetlenegy. Abban azonban hiszek, és szilárdan vallom: mindent meg kell tennünk a maradandó, ellensúlyozó hatásért, olyan tartást kell adnunk – legalábbis megkísérelni ezt –, amely képessé teszi a fejlődő testi-lelki-szellemi szervezetet a lépten-nyomon megnyilvánuló kulturális barbársággal, silány életélvezettel szembeni egészséges kritikára, hogy meg tudják különböztetni: abból, amit *látszatra* szabad, mit szabad *valójában* megtenni? Ehhez azonban az kell, hogy a személyes léleknek legyen mércéje, amihez viszonyít, ahonnan kiindul, és ahová visszatér... A pedagógus felelőssége óriási!

Elsősorban neki magának kell példabemerré válnia; sugárzó biztos ponttá. Olyan emberré, akihez bizalommal fordulhat a kereső-kérdező; olyan vezetővé, aki semmilyen körülmények között sem erőszakolja saját erkölcsi meggyőződését a vezetettre – de azt sem válaszolja a sokszor

kínzó kételyekre: „mit tudom én... nem tartozik rám... csinálj, amit akarsz...” Meg kell kínálni a segítő válasszal az érdeklődőt, határozottan, de a másik jellemének, alkatának ismeretében – a *döntést* órá hagyva. Hiszen az a bizonyos „tiszta fehér lap”, amire jószándékúan, de önkényesen, kötelezően előírva bármit ráfirkálhatunk – nem létezik. Ilyen „érintetlen” személyiség már a természettől eredendően sincs. Fel kell ismernünk azokat az erővonalakat, azt a finom, egyéni vízrajzot, amely fénybe tartva a papírt a figyelmes-szeretetteljes szemlélőnek előtűnik, s azt kell láthatóvá, szinte bevésetté munkálni, ami a nemes mintát kiadja – a felesleget, a zavarót pedig elhalványítani. Önmagukkal sem tesznek mást, ha életfeladatunkat helyesen teljesítjük: szüntelen önvizsgálat a dolgunk.

Az iskolában vagy *minden* nevelés – vagy semmi sem az. Egy kézmozdulat, a szem árulkodó pillantása, a tananyagban a hangsúlyok, a szenvedélyes előadásmód néha jobban hat, mint amikor „kilóg a lóláb”, a direktben nevelünk. Ahogy egymással bánnak a tantestület tagjai, úgy bánnak a gyerekekkel is. Divatos szólam az erkölcsöt, az etikát kérdéssé tenni. Rendszerint az szeretné elavulttá tenni, akiből

kipusztult, vagy gyengeségből képtelen a szerint élni. A rabló nem fogja azt hirdetni, hogy ne lopj. A promiszkuitás gyakorlója a hűséget kineveti. (Ha éppen vizet prédikál, és bort iszik: annál rosszabb.) De a törvény megszegői nem érvényteleníthetik a törvényt, hála Istennek!

Persze, az igazi erkölcs több, mint egyszerű igazodás a normákhoz. Több, mint az illem. A tiltás már nem elég: mit *ne* tégy. Felszólító módként hatja át az érett lelket; nem passzív engedelmesség, hanem sürgető aktivitás.

Fontos az *Etikai Kódex Pedagógusoknak*, különösen gyorsan változó, átmeneti világunkban fontos. A Kódex nem az egész embert átmelegítő, rendíthetetlenül *megvalósult* erkölcs maga – csak *mankó*, amelyet majd egyszer eldobhatunk, mert a töréseket kihevert, ép csontozatú emberlénynak már semmiféle külső támogatásra sem lesz szüksége. De addig örüljünk neki: használjuk! Segít. Erősít. Véd.

JEGYZET:

1. Jelen ajánlás megjelent: Hoffmann Rózsa (szerk.): *Szakmai etikai kódex pedagógusoknak. Tanulmányok, normák és eselleírások*, Nemzeti Tankönyvkiadó, Budapest, 2003.

